

BIJLHOUT EN BAKKELJAUW

Iman Sprenger

Bijlhout en Bakkeljauw

Roman

song
line

Songline Uitgeverij
Amsterdam

Eerste druk, mei 2022.

Copyright © Songline Uitgeverij
Copyright © Iman Sprenger
ISBN 9789464359275
Omslagontwerp: Marijke den Ouden
Fotografie omslag: Robbert Sprenger

www.bijlhoutenbakkeljauw.nl

De sterke heeft geen gevoel voor de persoonlijkheid van de zwakke. Hij doodt de zwakke en 'bedoelt daar verder niets persoonlijks mee'.

Gerrit Krol, *De vitalist*

Ivo

Even leek Ivo Tholen van Vlissingen de controle over zijn fiets te verliezen toen hij die vroege januariochtend het verlaten universiteitsterrein opdraaide. Een kil zonnetje scheen hem onverwacht recht in het gezicht waardoor hij het laagje ijs op de klinkers onder zijn voorband niet opmerkte. Daar ga ik, dacht hij, maar een snelle ruk aan het stuur en een vlug voetje hielden hem overeind. Zijn nekhaartjes schoten omhoog, maar de gedachte dat hij dit op zijn leeftijd nog steeds kon liet ze weer tevreden neerdalen. Eén moment voelde hij zich de jonge en briljante alleskunner, afgestudeerd in én natuurkunde én antropologie en de beste wielrenner van de universiteit, geliefd en bewonderd door veel meisjes en een enkele jongen. Stoer trapte hij de brede laan van de campus op, als een winnaar die op de finish af ging, sterk en zonder om te kijken. Hij wist zich nog steeds in goede vorm voor iemand die de pensioenleeftijd naderde. Maar niemand zag hem.

Een donkere wolk schoof voor de zon en zijn gezicht betrok. Binnenkort was het hier gedaan. Alle gebouwen leken vandaag iets treurigs uit te stralen, de bomen stonden nat en dood langs de laan, alsof ze wisten wat hem gisteren was aangedaan.

Dat er niemand op straat was hielp ook niet. Wat een deprimerende omgeving eigenlijk, dat hij dit nooit eerder had opgemerkt. Hij keek met andere ogen naar de gebou-

wen. Wat een lelijke gevels, de horizontale zonwering deed hem denken aan de schietgleuven in de Duitse bunkers in de duinen van zijn jeugd. Even later reed hij de fietsenstalling in. Het hol onder in de betonnen spelonken van het faculteitsgebouw rook naar olie en natte krant en verslechterde nog verder zijn humeur. Hoe was het mogelijk dat hij alle dagen goed gemutst zijn werkdag was begonnen vanuit dit muffe hok? Of hadden de gebeurtenissen van gisteren op zijn reukorgaan ingewerkt? Dat zijn zintuigen nu op de toppen van hun kunnen functioneerden, zoals bij de antilope die probeert te ontsnappen aan de geur uit de leeuwenbek? Een dier in het nauw?

Ivo passeerde de portier die hem fris 'Goedemorgen, professor' toeriep. Ivo groette de portier maar half en liep snel de trap op. Om bij zijn werkkamer te komen moest hij door een lange gang, met aan weerszijden de piepkleine kamers van zijn medewerkers. Die lieten altijd hun deuren openstaan ten teken van gastvrijheid, kom binnen hoor..., maar ook om wat lucht te krijgen en te zien wat er op de gang gebeurde.

Zij wisten vast al hoe de vlag erbij hing en omdat hij geen zin had in spitsroeden lopen, was hij vandaag extra vroeg. Alle deuren zaten nog dicht, gelukkig, hij was de eerste. Als een insluiper liep hij stil naar zijn ruime kamer en draaide de deur aan de binnenkant op slot. Nu kon hij in alle rust nadenken over zijn afscheidsrede aan het eind van deze maand en zijn papieren dossiers raadplegen.

De hele dag zat Ivo aan zijn bureau tussen stapels lichtgele en roze mappen. Hij sprak met niemand. Eén voor één gleden zijn vroegere onderzoeksprojecten door zijn handen: Visserij onder Caribische indianen, economie van de Candomblé-genezers in Brazilië, Chinese kleinhandel in Peru, illegale orgaanhandel in Midden-Mexico. Jeetje...

dat ik dat allemaal gedaan heb, dacht hij, eigenlijk best bijzonder. Er groeide iets van trots in hem. Soms maakte hij een aantekening of kopieerde hij iets uit een dossier.

Nu hij zijn publicaties zo achter elkaar doornam, iets wat hij niet eerder deed, begon hij overeenkomsten te zien tussen al die vissers, natuurgenezers en kleine handelaren. De slimste vissers zochten naar nieuwe conserveringsmethoden voor vis, de brutaalste natuurgenezers naar internationale clientèle en de gewiekste handelaren naar verre luxe goederen voor een prikje. Het gaat natuurlijk om de winst, maar – zo zag Ivo het – nog iets veel belangrijkers drijft de actieve mens: prestige. Prestige is het kernwoord. Overal op deze wereld komt de mens in beweging, niet alleen voor geld, geluk of welzijn, maar om zijn of haar aanzien binnen de gemeenschap te vergroten. Want de mens met het meeste prestige, het hoogste sociale aanzien, mag de beste plaats innemen op de mensenrots. Wat je precies moet doen om je prestige te vergroten, hangt af van de cultuur en de tijd waarin je leeft. Hij voelde van binnen iets kleins kriebelen, iets warmes opbloeien. Misschien was dit wel de kiem van zijn lang gezochte en allesomvattende theorie over de essentie van menselijk gedrag.

Op de volgende map stond alleen een naam: Eva Spoor. Zij was geen project, nou ja..., nee, zij was een van zijn allerbeste studenten, aan het begin van dit millennium. Hij legde de map voor zich op tafel en staarde een tijdje bewegingsloos door het raam. Buiten was het zacht gaan sneeuwen, maar hij keek niet naar de wervelende vlokken. Hij zag Eva voor zich, mooi en intelligent en herinnerde zich hoe veelbelovend zij was. Hij voorzag een glanzende carrière in de wetenschap. En ja, daar was ze ook aan begonnen, hier op deze gang. Ze had meer in haar mars dan hij, hij vond haar de nieuwe Margaret Mead.

Met haar scherpe verstand én charme had Eva een belangrijke rol kunnen spelen in het actuele racismedebat en daarmee misschien de faculteit, en hem, kunnen redden. Maar het was anders gelopen.

Hij zag Eva weer op de stoel tegenover hem, vierentwintig jaar oud, met eigenwijze paardenstaart en net geslaagd voor haar master antropologie. Hij mocht bepalen aan wie van de vierentwintig kandidaten de promotieplaats zou worden gegund. Dat betrof antropologisch onderzoek onder Caribische indianen.

‘Wat zou jij doen,’ vroeg Ivo haar, ‘als je in je veldonderzoek ontdekt dat jouw informant onlangs iemand heeft gedood? Zou je dat melden of voor je houden?’

Hij hield ervan sollicitanten te confronteren met extreme situaties en beperkte opties. Eva keek hem onverschrokken aan en zei: ‘Geen van beide. Ik zou de informant vragen wat hem tot die daad heeft gebracht.’

Goed zo meisje, dacht Ivo terwijl hij tevreden knikte, dat is de juiste houding. Zo kun je iets gaan begrijpen van wat het betekent om deel uit te maken van een andere cultuur dan de jouwe. Het was maar goed dat hij dat ‘meisje’ niet uitsprak. Anders had zij misschien het gesprek beëindigd en de baan aan een ander gelaten.

Hij hield nog wel meer voor haar verborgen. Bijvoorbeeld dat hij haar behoorlijk aantrekkelijk vond. Zijn blik was al vaker aan haar blijven hangen, ze was – met die helderblauwe ogen – een wonder om naar te kijken. Hij voelde zich schuldig. Hij wist alleen niet of dat kwam omdat hij iets wilde wat niet mocht óf omdat hij zijn gedachten over haar achterhield. Je verbergt toch alleen iets als dat iets slechts is, dacht hij. Omgekeerd, als je iets verborgen houdt, dan is het slecht. Het slechte in de mens wordt toegedekt door de leugen en wordt zo nog slechter.